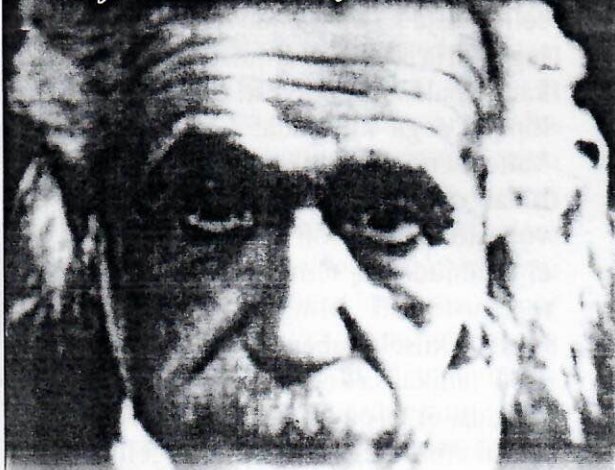

See gubtunud ajal, mil Albert Einstein oli tegev professorina. Üks üliõpilane tuli tema juurde ja ütles:

"Selle aasta eksami küsimused on samad, mis eelmiselgi aastal!"

"Õige," vastas Einstein. "Aga vastused on teised."

Kaks asja on lõpmatud: universum ja inimese rumalus; ning selle esimese suhtes pole ma nii kindel.

Üldine arvamus on eelarvamuste kollektsioon, mis saadakse 18 eluaastaga.

Sa ei saa millestki ennem aru, kui pole seda oma vanaemale seletanud.

Mitte keegi, kes pole teinud ühtki viga, pole kunagi üritanud midagi uut.

Teadus on sellega ei pea

Loovuse saladus kuidas oma

imetore asi, kui elatist teenima.

on teadmine, allikaid peita.

INFOLEHT

Kaastööd, ettepanekud jne.
tel. 652 4745 Jaak Võsa
e-post: jaakv@ngo.ee
Kujundus: Külli Reinup

LIHASEHAIGETE SELTSI

INFOLEHT

APRILL 2002

13

1
Inna ja Valteri lugu

2
Teadmiseks

3
Käes on tegude aeg

Eesti Lihasehaigete Seltsi infopäev
17. oktoobril Tallinna Järve Haiglas

Mart Laidsalu on surnud

KONTAKTANDMEID

Eesti Lihasehaigete Seltsi kontor
Tallinna Järve Haigla, III korrus

Sclerosis Multiplexi Keskus
Tallinna Meremeeste Haigla, X korrus

Iseseisva Elu Keskus

Inavatakso Tallinnas

Erinevaid abivahendeid pakkuvate firmade kohta (Medical Hulgi AS, OÜ Händikäpp Imidzh, OÜ Itak, Invaru) leiate infot Sclerosis Multiplexi Ühingu koduleheküljelt: www.smk.ee

Energia 8, 11316 Tallinn

www.els.ee els@els.ee Tel. 652 4745

smk@smk.ee

Tel. 650 7397, faks 650 7265

Tel. 652 4745

6442 442

Mart Laidsalu on surnud

Reedel, 08. märtsil, suri Mart Laidsalu (19). Olgugi paratamatu, on surm kurb sündmus; ääretult kurb on, kui sureb noor inimene. Lihasehaigus oli teinud oma töö. Juba lapseeest, kui ilmnas Mardi lihaste nõrkus ja doktorid andsid tema haigusele kurjakuulutava prantsusepärase nime, kõndis Vikatimees Mardi seljaga ja ootas oma hetke. Prognoos oli kõige pessimistlikum, sellest hoolimata ei loobunud Mart elamast. Kui ta kuulis, et talle on jäänud loetud aastad, ei tahtnud ta, et sellest räägitakse. Ta ühines Lihasehaigete Seltsiga ja võttis väga aktiivselt osa kõikidest meie koosviibimistest. Tihtipeale oli tema see, kes soovitas korraldada midagi uut või külastada üheskoos erinevaid üritusi. Tema jälgis ajalehti ja oli kursis, kus midagi toimub. Nii sai käidud näitustel, teatrites, kohvikutes, Vanalinna-päevadel ja veel lugematul hulgal kohtades, kuhu harilikult vaegur iseseisvalt ei satu. Harva kuulsin Mardi suust sõnu, et ta ei jaksa. Pigem vastupidi, mõnikord tekkis teistel mure, et Mart ei suuda enam nii pikka aega ratastoolis istuda. Kõik vastuväited lõpetas ta lühidalt, öeldes, et suudab küll. Mõnikord, väga harva, ütles ta: lubage mul minna, sest ma ei saa sinna enam kunagi...

Jaak Vösa

Seltsi arengukavast

Möödunud sügisel leidis BAPPi (Balti-Ameerika Partnerlusprogramm) poolt heakskiitu ja sai rahalist toetust meie projekt ELS arengukava väljatöötamiseks eelolevaks 3 aastaks.

Tänaseks on kümnel aktivistel seljataga kolm seminari ja kõvasti mõttetööd teemadel: saavutatu, hetkeolukorra, seltsi põhikirja analüüs, tegevuskavade ja strateegiate väljatöötamine ning (ümber)hindamine, ideede genereerimine nii seltsi liikmete kui kõigi puuetega inimeste elukvaliteedi parandamiseks.

Koostöös professionaalse moderaatori (Riina Anton) võeti läbi vastuolud ja kitsaskohad seltsi senises tegevuses. Kindla käe all muutusid tulised arutelud sellistel "ajurünnakutel" sujuvalt konkreetseteks ettepanekuteks, lahendusteks. Nii mõnigi algul liiga julgena tundunud idee paistis tegevuskava tasandil ülesanneteks lahatuna täiesti saavutatav. Üllatavalt palju oli erinevaid arusaamu ja ootusi strateegilise planeerimise esimesel tasandil – pikaajaliste eesmärkide paikapanemisel. Teisel (kuidas eesmärke saavutada) ja kolmandal (mida konkreetsetelt teha) tasandil liikusime märgatavalt üksmeelsemalt.

Tundub, et ELS 10. aastapäeva künnisel oligi õige aeg hetkeks peatuda ja vaadata tagasi, et pilk taas selgemalt tulevikku suunata. Valminud arengukava tuleb esitamisele ka seltsi üldkoosolekul aprillis, kus igaühel on võimalik arvamust avaldada.

Küllli Reinup

Eesti Lihasehaigete Seltsi infopäev 17. oktoobril Tallinna Järve Haiglas

Seekordne infopäev oli pühendatud lihasehaigete jaoks nii tähtsale teemale kui rehabilitatsioonile ehk taastusravile. Eks igaühel ole tervisega probleeme, eriti veel just lihasehaigust põdeval inimesel, kel on vaja ravivõimlemist ja vesiravi juba selleks, et tema tervislik seisukord ei halveneks.

Avasõnad tulid Tallinna Järve Haigla peaarstilt pr. Helle Mäeltsemehelt, kes avaldas siirast rõõmu selle üle, et Tallinna Järve Haigla töötajate püüdluse vastu luua korralikku taastusravi haiglat tunnevad huvi ka need inimesed, kelle jaoks seda tehakse. Samas tundis ta muret tuleviku ees. Tundub, et reformimise käigus ei pöörata piisavat tähelepanu taastusravile. Teine probleem on Tallinna Järve Haigla asukoht – lähima bussipeatuseni on päris pikk maa suhteliselt kehvast seisukorras ning halvasti valgustatud tänavat. Siiani on haigla administratsiooni püüdlused bussi-peatuse asukohta haiglale lähemale tuua pörkunud ühistranspordi eest vastutavate asjameeste mittemõistmisele. Ei saa sõõnu näljase murest aru, ei mõista kõndija jalutut! (Siia lisaks ma kommentaariks ja lohutuseks neile, kes ühistransporti puude tõttu niikuinii kasutada ei saa, et kohaliku omavalitsusel lasub kohustus tagada transport puuetega inimestele sõiduks rehabilitatsioonile. Selleks tuleb pöörduda kohaliku omavalitsuse esindaja poole, Tallinnas näiteks linnaosa sotsiaalhoolekande osakonda või Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiu Ametisse.)

Ettekandeid oli kaks. Esimesena rääkis hr. Matti Tarum, Mustamäe Haigla taastusravi osakonna juhataja, taastusravi olukorrast Tallinnas ning Tallinna linnavõimude ettevõtmistest puuetega inimeste elukorralduse paremaks muutmisel. Elavat huvi tekitas võimalus saada toetust oma eluaseme kohandamiseks. Eks enamus vaegureid ela ju "mägede" paneelmajades, mis ei ole teps mitte ratastoolisõbralikud.

Seejärel rääkis dr. Hille Leht, Tallinna Järve Haigla taastusravi osakonna juhataja, taastusravist ning tutvustas ravivõimalusi Tallinna Järve Haiglas. Kõiki neid suurepäraseid võimalusi saab kasutada kahel moel: ambulatoorselt – käia haiglas ainult protseduuridel, või statsionaarselt. Teadmiseks, et on ka võimalus taotleda kohalikult pensioniametilt rehabilitatsioonitoetust, mida on puuetega inimestele seadusega ette nähtud kuni 800 krooni aastas, ning ise maksta protseduuride eest. Hinnakiri on Tallinna Järve Haigla koduleheküljel www.home.delfi.ee/jarvehg/hinnakiri. Statsioonaaarse ravi puhul katab haigekassa ravikulud 10 päeva eest, vajadusel on võimalik veel 10 päeva ravi lisaks saada. Suunamise ravile saab oma perearstilt, suunamine tuleb saata haiglasse ning panna ennast järjekorda, seda saab ka telefoni teel.

Eesti Lihasehaigete Selts tänab pr. Helle Mäeltsemeest, hr. Matti Tarumit, pr. Hille Lehte ning ka kõiki Tallinna Järve Haigla töötajaid.

AADU SÄREV

Лучше один раз увидеть, чем что раз услышать.

17 октября состоялся «день знакомства» для общества ELS с комплексом восстановительного лечения в больнице Järve.

Нашу группу хорошо встретили. Открыли все двери кабинетов по массажу, музыкальной терапии, бассейн, ванны, электролечение. Везде новейшее оборудование, качественный ремонт, чистота, уют. Хорошо, что первый этаж, что подъезд на колясках обеспечен и в душ и в процедурные кабинеты. Лечиться можно амбулаторно и стационарно. Есть дневные палаты, комнаты, где учат необходимому самообслуживанию, есть даже компьютерный класс.

Конечно, нужна определенная плата, но она небольшая, исходя из тех услуг по лечению, что мы видели. Полную информацию о возможностях восстановительного лечения в больнице дала доктор Хиллэ Лэхт.

Острая проблема для больницы и для пациентов – это транспорт. Все остановки автобуса далеко. Этот вопрос давно требует решения. И еще есть надежда, что на верхних этажах, в палатах, будет максимум удобств для тяжелых больных.

Много рассказал заведующий отделением по интенсивному лечению доктор Матти Тарум из больницы Mustamäe. Как председатель комиссии по восстановительно-реабилитационному лечению в Эстонии, др. Тарум познакомил с планами и проблемами с возможностями по восстановительному лечению в будущем году. Ответил на многие вопросы.

Спасибо правлению общества ELS и руководству больницы Järve за знакомство с отделением, где мы можем подправить здоровье, где хорошие условия, где терпеливый внимательный персонал, и за то, что получили информацию в которой нуждались.

Желаю всем здоровья.
ЮЛИАНА НИКУЛИНА

Käes on tegude aeg

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon

ÜRO inimõiguste komisjoni nõupidamine vaegurluse ja inimõiguste vallas

17. aprill 2001 Genfis

Oluline hetk meie inimõiguste arengus?

17. aprillil 2001. aastal pidas ÜRO inimõiguste komisjon Genfis nõu vaegurluse ja inimõiguste üle. Komisjoni juhataja Mary Robinson loodab, et kohtumine oli tulemusrikas.

Kohtumise oluliseks ja ebatavaliseks küljeks oli tõdemus, et on olnud juba liialt palju juttu, ent vähe tegusid. Nagu märkis Lucy Wong-Hernandez Disabled People International'ist: «Heatahtlikest soovitud ei piisa enam.»

Eelöeldust tuleneb küsimus: Kas 2001. aasta 17. aprillist saab ajaloo pöördepunkt?

«Järgmised 10 kuni 12 kuud on otsustavad.» - ÜRO erisaadik Bengt Lindqvist

Eriti kaugele läks ÜRO erisaadik Bengt Lindqvist, rõhutades, et järgmised 10 kuni 12 kuud on määravateks puuetega inimeste õiguste vallas.

Puuetega inimeste problemaatika on sel aastal sotsiaalse arengu ja inimõiguste komisjoni eritähelepanu all. Dr. Lindqvist esitab lõpparuande koos ettepanekutega põhireeglite edasiseks monitooringuks enne selle aasta lõppu. Seal sisalduvad soovitusel, kuidas arendada tulevikus võrdseid võimalusi puuetega inimestele ning ettepanekuid paremaks koostööks ülemaailmses puuetega inimeste poliitikas läbi erinevate ÜRO-ametkondade. Dr. Lindqvist tuletas nõupidamisel meelde, et 3 aastat tagasi andis ÜRO inimõiguste komisjon välja resolutsiooni 1998/31, mis muu hulgas märkis:

... iga kõrvalekalle puuetega inimeste võrdse kohtlemise põhiprintsiibist või nende diskrimineerimine ja ka nende vale ravi on vastuolus ÜRO standardreeglitega puuetega inimeste võrdsetest võimalustest ning on ka erivajadustega inimeste inimõiguste rikkumine.

Oma ülevaates lisab ta ka, et antud resolutsioon tõestas selgelt, et puuetega inimeste problemaatika on inimõiguste teema. See julgustas inimõigusi jälgivaid ametkondi lisama puuetega inimeste õigused oma töö hulka. Kõigi riikide valitsustelt paluti lisada kohustuslikud ettekanded puuetega inimeste olukorrast oma riigis. Viimaks anti kõigile valitsustele ja valitsusvälistele organisatsioonidele ülesanne koguda asjakohast materjali puuetega inimeste kohta ning abistada tõhusa võrdsuse poliitika kujundamisel.

Dr. Lindqvist oli sama avameelne rääkides tulemustest, mis on saavutatud peale kõnealust resolutsiooni. Ta nentis, et valitsusasutustes areng on olnud napp alates resolutsiooni kinnitamisest 1998. aastal.

Valitsusväliste organisatsioonide reaktsioon on olnud palju positiivsem ja on näidanud selgelt nende innukust, et arendada oma suutlikkust töötamiseks puuetega inimeste inimõiguste vallas.

Erilist tähelepanu pööras dr. Lindqvist DAA tööle inimõiguste kitsaskohtade uurimisel kõikjal maailmas, nagu viitab inimõiguste andmebaas. (Töö oleks võimatu ilma puuetega inimesteta ja neid esindavate organisatsioonide abi ning toetuseta. Sinna hulka kuulute ka kõik teie, kes te muretsete ülemaailmse õiguste kampaania pärast.)

Eelmisel aastal Rootsisis Almasas toimus seminar 'Anna maailmale teada'. Selle eesmärgiks oli praktiliste juhiste loomine, et aidata puuetega inimeste õiguste organisatsioone ära tunda ja ka teatada inimõiguste rikkumisest.

Möödunud aasta inimõiguste komisjoni istung kordas paljusid 1998. aasta soovitusi. Samas märkis komisjon, et väga vähe on tegelikult saavutatud. See reageering oli lisanduseks väga tähtsale peatükile 30, kus kutsuti üles tugevdama puuetega inimeste seaduslikku kaitset ning looma ekspertide nõukogu.

Lõpuks kutsus dr. Lindqvist valitsusi üles end ette valmistama järgmise aasta istungiks, sest sealt peavad tulema otsused konkreetseteks edasisteks sammudeks:

Me vajame otsuseid, mida peaks tegema ja kuidas luua algatusi. Initsiatiivi leidmata, kasutame me kogu aja mõtlemiseks. Vajame otsuseid, kuidas suunata ressursse saavutamaks edu.

Mary Robinson sõber seaduses?

Mary Robinson nõustus jääma ÜRO Inimõiguste Komisjoni esimeheks tulevaks 12 kuuks.

Robinsoni pühendumus puuetega inimeste inimõigustele on väga selge. Ka on ta näidanud, et ta mõistab neid teemasid. Mis ebatavaline, ta on ette valmistanud inimõiguste rikkumise hukkamõistu.

Robinson on erand rahvusvahelises poliitikas ja diplomaatias. Kui me ei tee temaga koostööd teadvustamiseks meie inimõigusi järgmise 12 kuu jooksul, peame olema valmis vastu võtma tagajärjed.

Kui me unustame võimaluse töötamiseks koos ÜRO ametkondadega järgmise 12 kuu jooksul, võime leida end taas endises olukorras: palju sõnu, aga vähe tegusid!

Tõlkinud REILI PÄÄRT
Disability Tribune

Teadmiseks

Kuna haiguse ennetamine on lihtsam kui ravimine, peaks ka lihasehaigete inimeste seltsil olema üheks prioriteediks lihasehaiguse ennetamine. Seda enam, et meedikud-arstid ainult diagnoosivad lihashaigust ja viskavad siis inimese nõ prügikasti.

Teadlase Mihkel Zilmeri sõnul on loomkatsed keelatud. TÜ keskkonnafüüsikud aitaks meeleldi, aga neil olevat inimestega tegelemine keelatud. Tervisekaitse Inspeksioonil ei ole isegi lihtsat mikroampermeetrit. Kui TTÜ jälgis mikrolaineahju, mobiiltelefoni, arvutikiirguse kahjustavat mõju organismile, teatati, et inimkatsed on keelatud. Gastroenteroloogiaprofessori Vello Salupere sõnul ei ole haigete seisundi jälgimine ja sellest teadusliku järelduse tegemine keelatud.

Olen kuue aasta jooksul tülitanud elektrogalvanismi probleemiga keskhaigekassat, kes on tänanud tähelepanu juhtimise eest. EV Sotsiaalministeeriumi ravikvaliteedi komisjon eesotsas hr. Mardnaga teatas minu avalduse suunamisest Tartu Ülikoolis töötavale stomatoloogiaprofessorile mulle vastamiseks. Aastate jooksul ei ole minule kui pööblile suvatsetud vastata, tegevad stomatoloogid aga ei ole probleemist kuulnudki.

Elektrogalvanismi probleem, mida välisajakirjanduses on mitmeid kordi käsitletud, on vana, kuid millegipärast ei ole meie meedikud, nii stomatoloogid kui teiste distsipliinide arstid sellest kuulnudki. Igale stomatoloogile pidavat olema teada nn "kuldreegel": suus tohib samaaegselt olla ainult üht liiki metall, vastasel juhul tekib elektrogalvanism, mis ägestab eeskätt eosolevaid haigusi, tekitades üldise mürgistuseseisundi. Günekoloogide poolt paigaldatud emakasisene rasestumisvastane spiraal võib kutsuda esile väga raske verehaigusepildi, stomatoloogide poolt kulla asemel hammastele asetatud titaankroonid eeskätt sisemised verejooksud. Mis aga toimub kui suus on erinevad metallid, emakasiseselt metallspiraal, traumatoloog-ortopeedi poolt luumurru korral nael või poolprotees. Meditsiin on järelikult äri, kui me peame ise midagi kinni maksma, kus ärimees loeb ainult oma raha. Et stomatoloog ei arvesta oma "kuldreeglit" või tekitab elektrogalvanismi teadlikult, on kriminaalne kuritegu.

Et asi oleks mittemeedikule arusaadavam, tekitab elektrogalvanism eeskätt polüneuropaatia, mis esineb kõigil lihashaigetil. Eosolevana võib juba lootel tekkida eelsoodumus selle haiguse tekkeks.

Kuna meditsiin on muutunud äriks, peab iga inimese võtma reegliks olla võimalikult tark. Iga tehingu käigus saadud tšekk tuleb säilitada, iga temaga tehtava protseduuri kohta peab olema õigust selgitusi nõuda. Lihtne mikroampermeeter on igal tehnikahuvilisel, et lasta oma suus olevate metallide vahelisi suhteid määrata. Erahambaravi "Vagodont" võtab iga mõõtmise eest 200 kr, mille talle nagu kingiks kolleeg oma praagi või kuritööga.

Arvan, et ELS peaks ühiselt välja astuma sellise kuritegeliku tegevuse vastu, sest üks põhilisi ründekoldeid on närvkude lihaskoe mootor. Sõjakalt vajab väljaastumist kaitse lastele, koolilastele. Jälle pannakse stomatoloogide poolt organismi mürgistavaid elavhõbeamalgamplomme. Aga mitmesugused iluklambrid? Valguskõvastusega plommidki ei olevat ohutud.

Aastaid ei ole vabariigi stomatoloogiline teenindus tutvustanud metallide kasutamise eeskirju meditsiinis. Ravikvaliteedikomisjon oleks ka nagu postiteeninduskeskus: avaldus edastatakse ja muu neid ei huvita. Ajakiri

“Hippokrates” teavitas arste sellest probleemist 2001.a. Vajalik oleks nõutada Sotsiaalministeeriumist ka hr Tenno Jänese seisukohta. Vaatamata korduvatele pöördumistele ei reageerinud “Hippokratese” põhjalikule artiklile mitte ükski stomatoloogiline üksus. Mida vastaks Stomatoloogide Selts? Patsientide Esindusühingule ei ole nad aasta jooksul vastanud. Kui ei vabandatud, võib oletada, et tegemist on teadliku kuriteoga.

1) Kuhu ladestuvad elektrogalvanismi korral lõhustunud ained?

2) Kuidas käitub elektrogalvanismi korral sissehingatav õhk (puhas, saastunud), olmekeemia, ravimid, söök, jook jms

3) Mis juhtub mitmesuguse kiirguse korral (radioaktiivne, elektromagneetiline, röntgen jt)

Jne.

Kuigi meditsiin on “käed puhtaks pesnud”, soovitan endise arsti ja praeguse hambaraviohvrist lihasehaigena mitte jääda surma ootama vaid hingata võimalikult puhast õhku, liikuda, puhastada organismi mürgistest ainetest (raudrohutee+aspiriin, kaselehetee, nisukliid jms), kasutada üldtugevdavaid vitamiine, immuunsüsteemi tugevdamiseks kaaliumi jms.

Eeskätt vabaneda kahjulikest metallidest organismis!

MILVI KARU

KUTSE

Laupäeval, 27. aprillil 2002 algusega 12.00 (registreerimine)

Balti Misjonikeskuse konverentsisaalis, Narva mnt. 51

toimub ELS aastakoosolek

Oma osavõtust teatada hiljemalt 22. aprilliks Jaagule

tel 652 4745, jaakv@ngo.ee

Inna ja Valteri lugu

Inna ja Valter olid väga ebatavaline mõte panna kokku raamat Eesti sellest asja ka on saanud?). Mina pidin lugu kirja saaks. Kahjuks ei jõudnud kaugemale lapsepõlvest. Nelja aastaga lõpuks aega kirjutada. Ehk on teilgi Valterist nii, nagu mina neid mäletan.

Innal oli raskekujuline lihasehaigus, vohasid, nii et ta oli üsna ümmargune. ei jõudnud, aga tema sõrmeliigutused tegevustes abi. Mingis Moskva kõrg-keele oskusele rakendust leida tal eriti tubli abikaasa oma raske puudega saladus, et ta on kunagi vangis olnud,

täiesti võimatu seostada kuritegeliku maailmaga. Inna rääkis nende kokkusaamisest ühe Soome TV kanali tehtud saates. Tutvus oli saanud alguse ajalehekuulutusest, milles Inna perekond otsis suvilasse töömeest. Kohale tuli Valter. Selle koha peal muutus Inna kelmikaks: "Märkasid, et Valter tunneb huvi minu kui naise vastu. Peagi mõistsime, et vajame teineteist, ja nii sai meist paar". Et Innal on Valterit vaja, oli kõigile hästi näha. Abielu ei muutnud mitte ainult Inna perekonnaseisu, vaid ka võimalusi osaleda ühiskonnaelus. Inna nägi alati välja mitte lihtsalt puhas (kõik, kes ennast ise pesta ei saa, teavad kui tõsine on probleem, et sinust võib jääda mulje, nagu oleks sul midagi vee ja seebi vastu), vaid hoolitsetud ja daamilik, soeng peas, küüned lakitud. Kui varem oli Inna elanud peamiselt nelja koduseina vahel, siis nüüd viis Valter oma proua sisseoste tegema, loomaaeda, Aegna saarele, Lihasehaigete Seltsi üritustele, kõige sagedamini aga kirikusse. Nad olid sügavalt usklikud ja Jumalal pidi olema tähtis roll selle kentsaka paari üksmeelses perekonnaelus. Valter tegi üksi ära töö, milleks Põhjamaades on puuetega inimestel mitu abilist. Kord sai ta suurest ratastooli treppidest üles tõstmisest songa, aga haiglast lasi ta jalga, sest polnud kedagi, kes Inna eest oleks hoolitsenud. Nende kodu oli alati puhas ja korras. Mustamäe keskmisest eristasid seda vaid arvukad pühapildid. Kui Evald Krog ja tema kaaskond Taanist siin käisid, soovisid nad näha mõnda lihasehaiget koduses miljöös. Viisime nad just Haltsonenide juurde, nad korraldasid kena vastuvõtu. (Hiljem lugesin ühest taanlaste külaskäiku kajastanud artiklist imestusega, et taanlased olnud väga masendatud sellest, kui halbades tingimustes elavad eesti lihasehaiged. Oleks me teadnud, et nad näevad niikuinii ainult seda, mida nad näha tahavad, oleks me asja neile lihtsamaks teinud ja viinud nad Kase Raivo juurde. Tema ühetoaline Lasnamäe korter oli täis erinevas lahti- ja jälle kokkumonteerimisjärgus olevaid aparate ja väike Raivo oli selle kila-kola keskel sama vähe masendunud kui tema rõõmsavärvilised kanaarilinnud. Masendav on pigem see, et kui Raivo kopsupõletikku jäi, ei saanud ta korralikku arstiabi ja enam teda meie seas ei ole.) Astusin päris sageli Inna ja Valteri juurde sisse. Inna istus alati kušetil ja ajas talle kohandatud telefoniga mingeid tähtsaid asju. Nad olid väga valvsad, et ükski sotsiaalabi või sponsor neist mööda ei läheks. Valter toimetas tavaliselt köögis. Kui jäime Innaga juttu ajama, tuli temagi köögiuksele ja üritas sõna sekka öelda.

1

paar. Juhan Nurmel oli 1997. aastal puuetega inimeste elulugudest (kas hoolitsema selle eest, et Inna ja Valteri Inna tookord oma eluloo jutustamisega on palju muutunud, aga nüüd on mul huvitav lugeda, kui kirjutan Innast ja

tema lihased mitte ei kõhetunud, vaid Peale näppude ta midagi eriti liigutada mõjusid väljapeetult. Ta vajab kõigis kooli kaugõppes omandatud saksa ei õnnestunud. Valter oli erakordselt naisele ja alati naerul näoga. Oli avalik aga niivõrd vagurat abielumeest oli

Kui ta jutujärje kord enda kätte oli saanud, siis kergesti ta seda käest ära ei andnud. Enamasti võttis ta sõna teemal “võimukandjate ja sotsiaaltöötajate omakasupüüdlikkus ja ebaõiglus puuetega inimeste suhtes”. Tavaliselt oskas ta tuua neile eeskujuks ka midagi Jeesus Kristuse õpetusest. Pean oma häbiks tunnistama, et ma ei suutnud kunagi ta mõtet jälgida ja sellest iva leida, õigupoolest jäin tema suure sõnadevoolu all üsna oimetuks. Innaga seda ei juhtunud, vähehaaval hakkas ta ilmutama kärsituse tundemärke ja lõpuks lausus rangelt: “Valter, mine kööki!” Valter läkski, ta tundus olevat väga rahul, et talle on koht kätte näidatud ja et ta saab kellegi sõna kuulata. Kord nägin Valterit juhuslikult üksi postkontoris. Ta polnud sugugi naerune nagu tavaliselt. Talle polnud mingit võimalust tere öelda, sest ta ei tõstnud kordagi pilku nähtamatult kummilt maas jalgade ees, mis tõmbas teda vajaliku leti ette. Asjad aetud, pööras ta ümber ja asus järgima teist kummi, mis vedas teda ilmselt kodu poole. Teinekord pidi Valter tulema minu poole ühte raamatut tooma. Ta oli kuidagi ebakindel ja napolisõnalisem kui kunagi varem, andis raamatu üle ning tegi minekut. Innal nagu kõigil lihasehaigetel jäid hingamislihased aina nõrgemaks. Inna surm oli olnud ilus – preester oli nendega ja kõigi kolme palvetades oli Inna hing läinud sinna, rääkis Valter ja näitas näpuga üles. Kui Innat enam ei olnud, oli kohe näha, milleks Valter teda oli vajanud. Mees, kes oli eeskujulikult hoolitsenud oma haige naise eest, ei osanud üksi jäädes iseenda eest üldse hoolitseda ja käis kiiresti alla. Algul sokutati tema juurde üürile üks nende koguduse noor perekond, et need tal silma peal hoiaksid, aga see kooselu millegipärast ei laabunud. Innast oli jäänud järele üsna arvestatav kogus maist vara, aga selle peale olid maiad ka Inna sugulased. Valter polnud võimeline kohtus enda eest seisma, Jaak aitas tal dokumente vormistada, aga sugulastel oli advokaat ja lõviosa läks loomulikult neile. Nagu selgus, mõistlikum oligi, sest ühel hommikul ärgates üllatas Valterit mitte ainult valutav pea, vaid ka korteris valitsev tühjus – sisseseade oli ta eelmise õhtu joomahoos lahkelt oma uutele sõpradele laiali jaganud. Viimati nägin Valterit metanooliskandaali ajal. Ta nägu oli ikka naerul, aga kuidagi räsitud. Temaga oli kaasas noor naine. Valter ütles usalduslikult, et see on tema sõbranna Marina, et küllap ma saan aru, et tema ei saa ilma sõbrannata elada. Marinal oli elunäinud ja südamlilik nägu, prunnakas figuur ja sügav dekoltee. Kui mind nägi, ütles et *takaja maladaja*, pööras näo akna poole ja hakkas nutta luutsuma. Valter istus voodi kõrvale ja rääkis, et nad olid käinud sõpra vaatamas, et ma näen juba hulga tervem välja ja et varsti teeb Jeesus mu päris terveks. Seda on alati meeldiv kuulda. Pikemalt ta juttu ajada ei saanud, sest Marina nutt muutus aina valjemaks ja Valter pidi ta palatist välja juhatama. Kui nad olid läinud, ütles mu isa, kes nägi mõlemat esimest korda: “Need panevad vist kõvasti kärakat.”

On üks asi, milles Valter on ületamatu. See on tema lapsemeelselt endastmõistetav suhtumine sellesse, et mõnel inimesel on puue – nad on lihtsalt tavalistest inimestest veidi erinevad ja et normaalset elu elada, vajavad nad teiste abi. Tema naerul nägu pole vist üheski puudega inimeses tekitanud tunnet, et tegelikult on ta koletis. Ta võiks selles osas eeskujuks olla niisugustele inimestele nagu näiteks see kõrgesti haritud ja tervisest pakatav naisterahvas, kes vaatas mind väga halvaks panevalt ja ütles, et nojah, peab edasi elama, just nagu oleks ta veendunud täpselt vastupidises. Kes teab, kuidas võiks Valter mõistlikku rakendust leida?

AIVE RAUDKIVI, nov. 2001